

Jób csak Istentől várhat segítséget

^{5,1}Kiálts csak! Válaszol-e valaki? Melyik szenthez fordulsz? ^{5,2}Mert az ostobát megöli a bosszúság, és a balgát halálba kergeti a heveskedés. ^{5,3}Én magam láttam, hogy egy ostoba gyökeret vert, de hirtelen elkorhadt a lakóhelyén. ^{5,4}Távol van fiaitól a segítség, eltapossák őket a kapuban, nem menti meg senki. ^{5,5}Aratását, melyet tövises közül vett ki, megeszti az éhező, vagyona után liheg a szomjazó. ^{5,6}Nem a porból támad a hamisság, és nem a földből sarjad ki a vész, ^{5,7}hanem az ember maga szüli a vést, melynek szikrái a magasba szállnak. ^{5,8}De én az Istenhez fordulok, Istenre bízom ügyemet, ^{5,9}aki hatalmas dolgokat művel, kikutathatatlanul, csodás dolgokat, megszámlálhatatlanul. ^{5,10}Esőt ad a föld színére, vizet bocsát a mezőkre. ^{5,11}Magasra emeli az alatt levőket, a gyászolókat oltalmazza segítsége. ^{5,12}Meghiúsítja a ravaszok terveit, nem alkot kezük maradandót. ^{5,13}Saját ravaszságukkal fogja meg a bölcseket, és a cselszövők tanácsa megdől. ^{5,14}Nappal is sötétben botorkálnak, tapogatóznak délben is, mint éjjel. ^{5,15}Megszabadítja szájuk fegyverétől, az erős kezéből a szegényt. ^{5,16}Igy lesz reménysége a nincstelennek, a csalárdság pedig elnémul. ^{5,17}Bizony boldog az az ember, akit Isten megfedd! A Mindenható fenyítését ne vesd meg! ^{5,18}Mert ő megsebez, de be is kötöz, összezúz, de keze meg is gyógyít. ^{5,19}Hatszor is megment a nyomorúságból, hetedszer sem ér veszedelem. ^{5,20}Éhínségben megment a haláltól, háborúban a fegyveres kéztől. ^{5,21}Nyelvek ostorától rejtve leszel, nem kell félned, hogy pusztulás szakad rád. ^{5,22}Nevetsz a pusztuláson és éhségen, nem kell félned a föld vadjaitól, ^{5,23}mert a mező kövei is szövetségeseid, a mezei vadak is kibékülnek veled. ^{5,24}Megéred, hogy békesség lesz sátradban, otthonodat vizsgálva, nem lesz benne vétek. ^{5,25}Megéred, hogy sok utódod lesz, és sarjadékok annyi, mint földön a fű. ^{5,26}Érett korban térsz a sírba, ahogyan a kékvetet idejében takarítják be. ^{5,27}Ezt kutattuk ki, így van ez! Hallgass rá, és jól jegyezd meg!

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

Jób 5. fejezet

Elifáz beszédének második része ismét három, jól elkülöníthető részre bontható:

- 1–7. versek: az ostobaság következményei
- 8–16. versek: Isten gondviselése
- 17–27. versek: Isten feddése

Mindhárom részben fel-felbukkannak E/1. megszólalások, amelyekkel csak látszólag akarja a beszédét erősíteni, valójában magát dicséri, ez talán legjobban a 8. versből tűnik ki. Ennek egyik oka lehet az erkölcsi magasabb rendűség biztosítása, hogy a 17–27. versekben található kioktatásnak alapot adjon. A három részben látszólag eltérő teológiai világbépe összesítve érdekes összképet mutat.

Az 1. szakaszban, amikor Elifáz az ostobaság következményeiről beszél, az események, amelyek az ostobával megesnek, nem egyenesen Istentől származnak, hanem saját tettének következményei (bár mint ilyenek, tekinthetők az isteni világrend „beépített” büntetési rendszerének): az ostoba életvitelből egyenesen következik a pusztulás, szinte természetes módon.

Ehhez képest a 2. szakaszban még a természetes dolgokat (eső, földeket öntöző folyók) is egyenesen Isten keze munkájának tartja. S míg az istentelenség *automatikus* következménye a pusztulás, a szegényeket a *személyes* isteni közbeavatkozás menti meg, és emeli fel, és azokat, akik – az első részben szereplő egyszerű ostobával szemben – nem csupán passzív, hanem aktív módon élnek meg az istentelenséget, Isten maga *személyesen* küzd a fegyverrel és sötétséggel.

A harmadik szakaszban újra változik a kép: Isten személyes munkája nem más, mint a csapás vagy feddés, a sebezés (nyilván nem véletlenül visszautalva az előző rész cselszövőire és bölcsőire, akiket saját szájuk fegyvere

sebez meg – és egyben célzás is Jób felé) és a gyógyítás, a feddést túlélő bűnbánó életében azonban természetesen következnek majd be az áldások.

Elifáz számára a teremtett világ emberi része is bizonyos automatizmussal működik: az istentelenség balszerencsével jár, míg az istenes életet áldások követik – maguktól. Egyikhez sem kell isteni beavatkozás, ez a világ rendje, mégpedig sokkal inkább az, mint az életet adó víz jelenléte! Utóbbi ugyanis Isten adománya, nem pedig valami, ami *automatikusan* jár (10.v.). Az aktív, személyes isteni jelenlét és cselekvés az emberi, erkölcsi világban eszerint csupán bizonyos helyzetekben szükséges: az egyik ilyen az alacsony sorsúak és a nyomorultak (gyászolók – 11.v.) kimentése a gonoszok kezéből (ehhez tartozik még a 3. szakaszból a 20. vers is), illetve a megtévedő igaz feddések. Ez nagyon érdekes észrevétel, mivel mutatja, hogy Elifáz gondolkodása szerint, a nyomorultak tönkretétele illetve az igaz megtévedése már nem olyan fajsúlyú ügyek, amelyeket természetes egyensúlyra törekvő erkölcsi rend automatizmusa képes lenne megoldani. A Bibliában több rész is utal arra, hogy ezek valóban súlyos problémák: a szegények és nyomorultak jogának biztosítását nemcsak a Tóra tartja fontosnak (viszonylag sok törvény is vonatkozik rájuk őket védendő), hanem a 82. zsoltár „istenfia” is egyenesen azért veszítik el isteni mivoltukat, mert ezzel nem törődtek, és a kiszolgáltatottakkal szemben a bűnösök pártját fogták. Az igazak megtévedését (és az igaz útra visszatérését) pedig, mint egy nagy példázat, Izrael története szolgáltatja, amelynek fordulataiban (sebzéseiben és kötözéseiben, vö. 18.v.) Isten személyes közreműködése igencsak jelentős szerepet játszik.

Elifáz ebbe a teológiai világgépbe próbálja meg Jób helyzetét beilleszteni. Ha Jób jelen állapotát tekinti, akkor vagy ostoba (az 1. szakaszban több dolog is implikálhatja ezt: a „gyökeret vert, de hirtelen elkorhad,” vagy akár a fiak képe, akiket eltaposnak, és nem menti meg őket senki, 3–4. versek), bár ezt az előző fejezet vége alapján nyilván maga sem tartja valószínűnek, marad tehát a másik lehetőség: Jób egy megtévedt igaz, aki majd ha megtér, újra megkapja az igazakat automatikusan megillető áldásokat. Jób sorsának hirtelen csapásai is inkább személyes isteni közbeavatkozásra utalnak. Az utolsó versek nyomatéka is ezt hangsúlyozza: Jób, te alapvetően igaz ember vagy, de valahol letértél a jó útról – fogadd el hát most Isten feddését, és újra jó lesz a sorod.

A probléma Elifáz érvelésével csupán az, hogy az a méretű csapás, amely Jóbot sújtotta, nem illeszthető bele az egyszerű isteni feddés kategóriájába. A büntetés mértékét nézve Jób vagy istentelen, vagy valami egészen más áll a háttérben, mint amit Elifáz feltételez.

Prédikációvázlat

A világ így megyen...

Nemcsak a modern ember, hanem már az ókori is szeretett volna kapaszkodót találni magának a világban, kiszámíthatóságot, biztonságot. Talán a mai világ intenzív természettudományos érdeklődése és kutatása is ebből a titkos, belső, biztonság utáni vágyból táplálkozik: a kiszámíthatóság, az előre láthatóság biztosítása, és az így előrevetített, biztos vagy valószínűsíthető eseményekre való felkészülés. És talán mint-ha részben a halál ellen is így akarna az ember védekezni.

A kérdés: mit tegyek, hogyan éljek, hogy a jövőbeli előrehaladásomat, boldogságomat biztosítsam? Vannak-e a fizikai, természettudományos törvényeken túl olyan törvények, amelyeket betartva kiszámítható lesz az életem?

1. Az erkölcsi világrend automatikus oldala

Elifáz beszédeiben többször is előkerül az a gondolat, hogy bizonyos életvitel, szemléletmód bizonyos következményekkel jár az életben: az ostoba, azaz aki a közösség rendjét megszabó isteni törvényeket nem veszi észre/figyelembe az életében, természetszerűen lebukik, megszégyenül, utálat tárgya lesz, míg az igaz vagy feddhetetlen (azaz feddést érdemlő dolgot nem cselekvő) ember megtalálja a helyét és megbecsülését a környezetében. Ebben a szemléletben sok az igazság. A bűnbe, mint emberellenes cselekedetbe szinte „bele van építve” a következmény: az elszigetelődés, a bizalmatlanság, a gyanakvás, és mindaz, ami ezekkel együtt jár, míg a jó és kedves gesztusok hasonló érzéseket és cselekvéseket generálnak. De, ahogy a Biblia is látja és megemlíti (és erről szól Jób könyve végső soron), ez az automatizmus inkább statisztikai valószínűség, mint kiszámítható életpálya. A bűnösök sokszor virágznak, míg a jókat balszerencse éri.

2. Túl az önmagától működő világon

Az automatikus dolgok mindenütt jelen vannak, szerepük sem le-, sem túlbecsülendő. Szükség van rájuk, még a hit életében is: szükség van megszokottságokra, maguktól működő reflexekre, formákra, és szükség van a bűn elidegenítő és a jó közösséget formáló erejére – de ez még nem a világ. Ezt Elifáz is felismeri, és bizonyos esetekben, úgy látja, csak az isteni beavatkozás képes megtartani a rendet: a nyomorultat csak ő képes kiszabadítani az elnyomók kezéből, az eltévedt igazat csak ő képes visszaterelni a helyes útra: tehát amikor súlyosan borul a világrend, akkor megeshetnek különböző természetfeletti események (még akkor is, ha nem látszanak annak), és ezek visszaállítják az egyensúlyt. Itt azonban már egyértelműen tudjuk, hogy Elifáznak nincs igaza. A nyomorultakon sokszor senki sem segít, és az eltévedt igazakból könnyen lehet végleges ostoba. Elifáz ugyanis azt is természetesnek, automatikusnak gondolja, hogy ha baj van, Isten közbelép. Jób már tudja, hogy nincs így. Nem minden sorolható be az ok-okozati láncba, és a rendhagyó eseményeknek nincs belső törvényszerűsége. Az élet sokszor teljesen kaotikus.

3. A kaotikus teremtettséggel szemben Isten Országának kozmosza

Jób ugyan nem tudja, de az olvasó igen, hogy az eseményeknek van egy magyarázata – de ez teljesen kívül esik az emberi tapasztalás határain. A keresztény olvasó pedig tudja, hogy rá, életére nem ennek a világnak a törvényei és törvényszerűségei vonatkoznak, hanem a láthatatlan, mégis mindenhol jelenlévő Isten Országának a törvényei és automatizmusa. De ez már nem a cselekedetek alapján működik (igaz ember = jó cselekedetek = áldások, illetve istentelen = rossz cselekedetek = átkok), hanem a lelki törvények engedelmisségének következményeként.

Ebben a világban a sokféle, különböző törvénynek és értelmezésnek köszönhetően soha nem működik semmi úgy, ahogy kellene, a jólét és a boldogság sehogyan nem garantálható. Vannak ugyan még törvényszerűségei, amelyek működnek, és Isten közbe-közbe lép ugyan, de ez nem rendszerezhető. Isten Országában azonban nem ilyen: ott minden rendben működik. És ahogy a lelki törvények sokszor átfedésben vannak a testi törvényekkel, ez a „rendes működés” is sokszor átszűrődik a világba, és az élet dolgain meglátszik. De nem mindig, és nem természetszerűen. Ettől függetlenül az Ország létezik, és ott rend van. És ez a fontos, erre életünk minden körülményében számíthatunk. Van egy hely, ahol ki lehet számítani a dolgokat, amire számítani lehet.